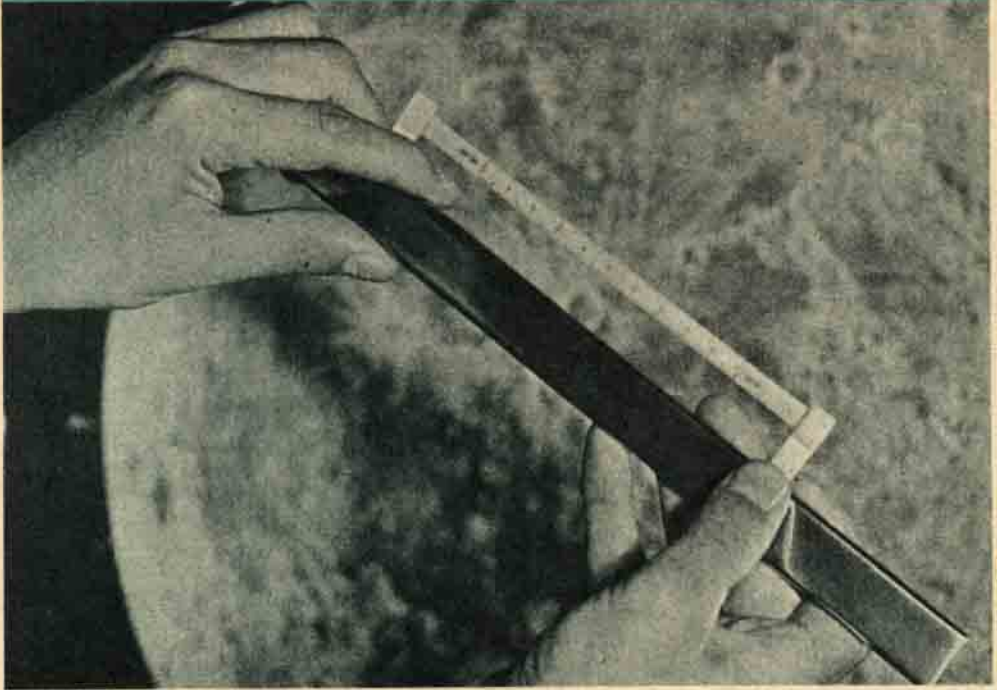

ESNEYEBİLEN METRE

Bir santimetre daima bir santimetre uzun mudur? Bu soru ilk bakışta sanıldığı kadar anlamsız değildir. Üzerinde santimetre ölçüleri olan bir cetvelin fotoğrafını çekerseniz, bir santimetrenin hemen hemen her ölçüyü aldığını göreceksiniz. Daha büyük uzunluklarda iş büsbütün karışır: Bir kilometre her haritanın ölçeğine göre dehşetli surette küçülür. Bütün grafiklerde de öyledir. Zaman birimleri, satış miktarları, büyüme veya azalmalar, kaza istatistikleri, grafiğin kaplayabileceği yere göre istenilen ölçüye sokularak küçültülür.

Bu işlerle meslekleri bakımından uğraşan birçok insanlar vardır, fakat en nihayet herkes arada sırada bir haritaya ba-

kar. Bu gibi hallerde üzerinde metre taksimatı bulunan bir cetvel tahtası hiç bir işe yaramaz, çünkü o yalnız kendi esas ölçülerine sadıktır ve lastik gibi istenilen yere göre çekilebilen ölçülere aldırış etmez.

Acaba böyle bir cetvel tahtasının lastikten yapsak ne olurdu? O zaman istediğimiz ölçeklere göre, grafik veya şema üzerinde çekip uzatmak kabil olurdu. İşte böyle bir fikir Berlin'li mühendis Ferrari'nin de aklına geldi ve o da devamlı surette «değişebilen orantı ölçü çubuğunun» piyasaya çıkardı. «Centrifix» adı verilen bu ölçü aleti çok basit bir şeydir: Metal bir ray içinde birbirine paralel iki plastik çubukçuk gidip gelmekle ve bun-

ların arasına düz bir lastik bant, şerit gerilmektedir. Bu bantın üstünde basılı bir ıskala, taksimat vardır, örneğin normal bir cetvelin üzerindeki ilk on santimetre. Paralel çubuklar sayesinde bu lastik bant istenildiği kadar gerilebilir, tabii aletin bütün uzunluğu içinde kalmak şartıyla, ıskala istenilen uzunluğu alır.

İnsan böyle basit bir fikrin şimdiye kadar neden hatıra geimediğine doğrusu hayret eder. Fakat mesele o kadar da basit değildir, çünkü lastik her zaman lastik değildir.

Düdüklü tencere kapaklarında kullanılan lastik bilezikler veya piyasada satılan her türlü lastik şeritler bu işe uygun gelmez. Böyle bir lastik bir kere gerildikten sonra, bırakıldığı zaman tekrar eski ölçüsünü almayacak, ölçme amaçları için pek düzensiz bir şekilde gerilecektir.

Ferari'nin tek düşüncesi yüksek değer ve «Türdeşliği» sayesinde her noktasında aynı ölçüde gerilebilen bir lastik bant bulmaktır.

Centrifix-Skala bantlarında bu koşul o kadar esaslı şekilde yerine getirilmiştir ki, lastiğin çekilmesinde yapılacak hata % 0,2 sınırı içinde kalmaktadır.

Böyle bir ölçü aletinin en fazla kullanıldığı yer, harita üzerinde yapılan «gezielendir.» Centrifix haritanın ölçüğüne göre

ayarlanmakta ve o şekilde gerilmektedir ki, her çizgi harita üzerinde tam bir uzunluk ifade etsin. Böylece haritada herhangi iki noktanın uzaklığı taksimatlı lastik bant üzerinde kolayca okunabilir.

İlerlemişler için daha birçok bantlar vardır: Logaritma taksimatı, olasılık hesap ağırları, açı fonksiyonları ve daha başkaları. Bir uzaklığı veya bir değeri okumak yerine onunla hesap yapmak isteyenler Centrifix'i, aynı şekilde birkaç taksimatı olan bir esas levha üzerine monte edebilir, yalnız bu lastikten değildir. Böylece ortaya birçok imkânlar çıkmaktadır ve kullanma kılavuzu hesap metoduyla doludur.

Bütün mühendislerin başlangıçta Centrifix'ten memnun olmamalarının sebebi, mekanik kullanımın ilk anlarda biraz zorluk çıkarmasıdır: Plastik çubukçuklar bazan o kadar sıkışır ki, böylece lastik bantı istenilen ölçüye göre ayar etmek bir hayli güç olur, birkaç kere ileri geri çekmek gerekir, hatta insanın şansı yoksa, kırıldıkları bile olur.

Buluşun sahibi, birçok teknik müesseselerin Centrifix'i hâlâ şüphe ile karşıladıklarını, fakat «Nasa»nın bürolarında ondan mükemmel surette faydalandığını söylemektedir.

HOBBY'den

Anlamadığımız şeyler bizim olamaz.

GOETHE

Terakkinin ne olduğunu anlamak istersen, ona «yarım» de!

VICTOR HUGO

Peşin hükümlü (ön yargılı) olmak daima zayıf olmak demektir.

SAMUEL JOHNSON